

RIKSADVOKATEN

Samtlige statsadvokatembeter
Samtlige politimestre
Sjefen for Kripos
Politihøgskolen
Politidirektoratet
Barneombudet

DERES REF.:

VÅR REF.:

2014/00695-005 TNY/ggr
622.3

DATO:

27.06.2014

AVHØR AV BARN

Riksadvokaten har over tid vært bekymret for enkelte sider ved praktiseringen av regelverket rundt avhør av barn. Ikke minst gjelder dette tidsbruk mellom anmeldelse og dommeravhør, og som i svært mange tilfeller langt overstiger de foreskrevne 14 dager. Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging av rapporten om avhør av særlig sårbare personer i straffesaker er som kjent ennå ikke er ferdigstilt, men arbeidet med rapporten er etter det en forstår intensivert. I påvente av ferdigstilling har riksadvokaten vurdert om det burde gis midlertidige retningslinjer på området.

Riksadvokaten har derfor nylig bedt om at enkelte fagmiljøer i politiet, Barneombudet og Barnehusene vurderer en slik mulig praksisendring av dommeravhørsordningen. Riksadvokaten hadde til overveielse om det kunne være en farbar vei å etablere en midlertidig ordning med økt bruk av innledende politiavhør og et senere dommeravhør. En forutsetning for slike avhør måtte være at de tas av personell med dommeravhørskompetanse (og med lyd/bilde) og primært på barnehusene.

Basert på de innspill som er kommet viker riksadvokaten tilbake fra å etablere en alminnelig ordning med innledende politiavhør, og deretter dommeravhør. Hensynet til barnets beste og sakens oppklaring veier i så måte tungt. Dersom en slik ordning skulle fungere etter hensikten måtte det etter fagmiljøenes syn ikke gå mer enn omlag en uke mellom de to ulike avhørene. Dersom det går lengre tid antas det at barnets hukommelse vil kunne påvirkes og/eller at motivasjon for ytterligere avhør svekkes. Etter riksadvokatens syn vil det i praksis ikke være mulig med så kort tidsintervall mellom de to avhørene, og under denne forutsetningen faller en stor del av bakgrunnen for forslaget bort.

En del av lang tidsbruk må tilskrives politiets egen saksbehandling. Noen politidistrikter har en mer aktiv tilnærming til dette, og blant annet instruksfestet ordning med dommeravhørskoordinator som skal sikre at arbeidet med avhøret har den nødvendige fremdrift. Politidirektoratet har i brev av 28. mai d.å. pålagt samtlige politidistrikt å etablere ordning med dommeravhørskoordinator innen 1. september s.å. Direktoratet har i

samme brev gitt uttrykk for at det skal iverksettes en landsdekkende innsats for å få ned ventetiden for dommeravhør. Politidistriktene skal innen 1. juli d.å. sende inn til direktoratet planer for hvordan slik innsats skal gjennomføres. Riksadvokaten er tilfreds med at det nå iverksettes slike tiltak, og vil følge dette arbeidet nøye, herunder drøfte situasjonen med direktoratet. I denne omgang synes det derfor å være forsvarlig å satse på effektiviserende tiltak fremfor regelendringer.

Ved Riksadvokatembetet er vi også blitt kjent med at enkelte politidistrikt har etablert en praksis med såkalte "presamtaler", der politiet har en samtale med barnet for å avklare om det senere skal tas dommeravhør. Disse "presamtalene" er problematiske på flere plan, blant annet fordi barnet ofte ikke har blitt foreholdt prosessuelle rettigheter og plikter. Forklaringen kan i utgangspunktet derfor ikke benyttes som bevis ved en senere hovedforhandling dersom barnet forklarer seg om straffbare forhold. At barnet i et slikt tilfelle må stanse påbegynt detaljert forklaring kan også virke uheldig i forhold til barnets motivasjon ved en senere forklaring.

Riksadvokaten legger til grunn at denne praksisen har vært relativt begrenset, men forutsetter at det ikke benyttes "presamtaler" for å berede grunnen for et senere dommeravhør.

Men herfra understrekes at slike "presamtaler" ikke er det samme som en innledende samtale med et barn i forbindelse med utrykning, der politiet for eksempel må spørre barnet om hva som har skjedd, hvem gjerningsmannen var, om hvor det skjedde eller om hvilken vei gjerningsmannen forsvant eller liknende. Denne type spørsmål som har umiddelbar betydning for den operative løsning av oppdraget, må politiet på stedet fortsatt kunne spørre om. Politiet må likevel være seg bevisst om at en slik umiddelbar samtale kan gå over i et regulært avhør og hvor barnet må gjøres kjent med sine rettigheter. Dersom det er mulig kan også disse helt første samtalene tas som et avhør og med lyd, for eksempel en Mp3 spiller. Det første møtet med barn i slike situasjoner kan være vanskelig og krevende å håndtere. En god veiledning finnes på KO:DE, både under fanen familie vold og voldtekt, om samtaler med barn på stedet. Det vises også til riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 om familie vold pkt. II som omhandler dette.

Selv om de såkalte "presamtaler" ikke bør finne sted og at riksadvokaten nå ikke tar initiativ til en mer alminnelig ordning med politiavhør før dommeravhør, er dette ikke til hinder for at politiet i enkelte situasjoner likevel tar et avhør innledningsvis. Det eksisterende regelverk er ikke til hinder for dette, så lenge det tas et etterfølgende dommeravhør som ivaretar siktedes rett til kontradiksjon. Politiavhør kan vurderes i følgende tilfeller:

- Der barnet står i fare for å bli utsatt for nye overgrep og barnets opplysninger er nødvendig for å hindre dette
- Der unnlattelse av slikt avhør vil kunne medføre at gjerningsperson unndrar seg forfølgning eller at oppklaring av saken vil bli vesentlig vanskeliggjort (for eksempel at umiddelbar bevissikring ikke blir mulig)
- Der barnet nærmer seg 16 år og vil være over 16 år på det tidspunkt saken eventuelt skal behandles for domstolen
- Der mistenkte er under 15 år

Det understrekes at oppregningen ikke er uttømmende. Slike politiavhør skal så langt det er mulig tas av personell med dommeravhørskompetanse, sikres med lyd/bilde og primært på

barnehusene. Dersom barnehuset er stengt og hensynet til saken tilsier umiddelbart avhør, må politiet vurdere om avhøret skal foretas hos politiet.

Riksadvokaten bemerker at Stortinget den 16. juni d.å. fattet ulike vedtak om blant annet obligatorisk bruk av barnehus ved dommeravhør av barn under 16 år som har vært utsatt for vold eller overgrep, eller er vitne til slike forhold. Det ble også bestemt at slike avhør skal ledes av politiet. Det siste kunne tyde på at det menes at dommeren ikke skal ha noen rolle ved dommeravhør lenger. Slik kan det likevel ikke forstås. Dersom man leser referatet fra Stortingets behandling fremgår at det menes at avhørene skal foretas av "spesialtrene politifolk med naudsynt kompetanse for denne oppgåva". Regjeringens oppfølging av Stortingets vedtak forventes å gi de nødvendige avklaringer.

Riksadvokaten har også merket seg at det – til en viss grad – er ulik praksis i politiet hva gjelder oppnevning og tilstedeværelse av forsvarer ved dommeravhør. Det foreliggende regelverk åpner som kjent for at forsvarer ikke nødvendigvis må være til stede dersom hensynet til vitnet eller formålet med forklaringen tilsier det, slik dette fremgår av forskrift om dommeravhør og observasjon § 9. Hensynet til kontradiksjon på etterforskningsstadiet er imidlertid meget viktig, slik dette fremgår av blant annet Rt. 2011 s. 93 avsnitt 35. Dersom politiet ut fra den konkrete bevissituasjon og aktuell fare for bevisforspillelse mener at saken, og hensynet til barnets beste, er tjent med avhør uten forsvarer til stede må påtalemyndigheten således argumentere *helt konkret* for hvilke hensyn *i den aktuelle sak* som tilsier slik fremgangsmåte. Politiet må derfor beskrive at disse hensyn veier tyngre enn det normale utgangspunkt med forsvarers tilstedeværelse under dommeravhøret. Senere må det selvsagt tas nytt supplerende dommeravhør som sikrer siktedes rett til kontradiksjon.

Tor-Aksel Busch

Terje Nybøe
førstestatsadvokat